

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **A., a. s. S.**, IČO: X., v zastúpení JUDr. J. V. D., T., IČO: X. a I. K., T., obaja právne zastúpení JUDr. M. B., advokátom, P., proti žalovaným **1/ V. Š., K. 2/ Ing. M. H., J.**, obaja právne zastúpení JUDr. J. V., advokátom, N., **o zaplatenie 489 891,70 € (14 758 477,50 Sk) s prísl. a 266 951,75 € (8 042 188,40 Sk) s prísl.**, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo dňa 16. januára 2008, č. k. 7Cob/53/2007-398, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove zo dňa 16. januára 2008, č. k. 7Cob/53/2007-398 **z r u š u j e** a vec **v r a c i a** Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Humenné rozsudkom zo dňa 18. 05. 2007, č. k. 12Cb/113/2006-326 žalobu zamietol a uložil zástupcom žalobcu povinnosť zaplatiť žalovanému 1/ trovy konania vo výške 885 504,-- Sk a žalovanému 2/ trovy konania vo výške 482 526,-- Sk na účet zástupcu žalovaných v lehote 3 dní od právoplatnosti rozsudku. Súd prvého stupňa ďalej rozhodol o odňatí zástupcovi žalobcu JUDr. J. V. priznania oslobodenia od platenia súdnych poplatkov vo výške 50%. Po vykonanom dokazovaní mal súd prvého stupňa za preukázané, že žalovaní 1/ a 2/ nadobudli kúpnu zmluvou zo dňa 02. 03. 1998, resp. zo dňa 20. 03. 1998 akcie emitenta spoločnosti A., a. s., S. v počte 68 700 ks, resp. 37 435 ks, ako kupujúci od predávajúceho JUDr. J. T., správcu konkurznej podstaty úpadcu S., a. s., v konkurze s tým, že predmetné zmluvy boli určené rozsudkom Krajského súdu v Bratislave zo dňa 01. 07. 2002, č. k. 43Cb 15/98-473, za absolútne neplatné a zároveň bolo rozhodnuté o povinnosti vrátiť akcie zo strany V. Š. v počte 68 700 ks JUDr. J. V. a zo strany Ing. M. H. v počte 37 436 ks Ing. I. P. v lehote 3 dní od právoplatnosti tohto rozsudku s tým, že rozsudok v tejto časti nadobudol

právoplatnosť a vykonateľnosť dňa 23. 06. 2004. Nepochybnou skutočnosťou podľa súdu prvého stupňa bolo aj to, že žalovaným 1/ a 2/ ako akcionármi spoločnosti A., a. s., S., bolo na dividendách za roky 1998 až 2003 vyplatených 14 758 477,50 Sk, resp. 8 042 188,40 Sk. Súd prvého stupňa zdôraznil, že zástupcovia žalobcu svoj nárok odôvodňovali s poukázaním na ust. § 182 ods. 1 písm. e/ Obchodného zákonníka tak, ako to upresnili na pojednávaní dňa 18. 05. 2007 s odôvodnením, že žalovaní 1/ a 2/ neboli len akcionármi spoločnosti A., a. s., S., ale aj členovia predstavenstva a štatutárnymi zástupcami. Súd prvého stupňa bol toho názoru, že zástupcovia žalobcu nemajú aktívnu legitimáciu na podanie takéhoto návrhu voči žalovaným ako členom predstavenstva, pretože predmetom nároku je nárok na vrátenie dividend, ktoré mali byť vyplatené žalovaným na základe neplatných kúpnych zmlúv s tým, že je nepochybné, že nejde v predmetnom prípade o porušenie žiadnych povinností žalovaných ako členov predstavenstva a z týchto dôvodov podľa súdu prvého stupňa nie je namieste právne odôvodnenie nároku žaloby s poukázaním na ust. § 182 ods. 1 písm. e/ Obchodného zákonníka.

Súd prvého stupňa v odôvodnení svojho rozhodnutia ďalej uviedol, že aj keby žalobca uplatnil svoj nárok iba v zmysle ust. § 179 Obchodného zákonníka, aj v tomto prípade by bolo potrebné žalobu zamietnuť s odôvodnením, že žalovaní prijali dividendy za roky 1998 až 2002 dobromyseľne, pretože právny stav v tomto období jednoznačne svedčil v ich prospech a v období rokov 1998 až 2002 žalovaní 1/ a 2/ vlastnili 68 700 ks akcií, resp. 37 436 ks a skutočne až do právoplatného skončenia konania vedeného na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 43Cb 15/98, poberali dividendy dobromyseľne.

Ohľadom nároku žalobcu, resp. zástupcov žalobcu, uplatneného v zmysle ust. § 451 Občianskeho zákonníka, súd prvého stupňa zdôraznil, že žalovaní vzniesli námietku premlčania s tým, že žalobca sa dozvedel už dňa 23. 06. 2004 o tom, že rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 43Cb 15/98 nadobudol právoplatnosť, a preto dvojročná premlčacia lehota na vydanie bezdôvodného obohatenia začala plynúť počnúc dňom 24. 06. 2004 a uplynula dňa 24. 06. 2006. Zástupcovia žalobcu podali žalobu až dňa 11. 07. 2006 a súd prvého stupňa dospel k záveru, že nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia je premlčaný. Z týchto dôvodov súd prvého stupňa žalobu zamietol v celom rozsahu. Výrok o trovách konania sa zakladá podľa ust. § 142 ods. 1 O. s. p. V odôvodnení rozhodnutia súdu prvého stupňa sa ďalej uvádza, že súd priznal zástupcovi žalobcu JUDr. J. V. oslobodenie od platenia

súdnych poplatkov uznesením zo dňa 14. 07. 2006, č. k. 12Rob 237/2006-119, avšak z dôvodu, že počas konania vyšli najavo nové skutočnosti, ktoré súdu neboli známe pri priznaní oslobodenia od platenia súdnych poplatkov, súd odňal zástupcovi žalobcu JUDr. J. V. priznanie oslobodenia od platenia súdnych poplatkov vo výške 50%.

Na odvolanie žalobcu, Krajský súd v Prešove ako súd odvolací napadnutým rozhodnutím potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zamietnutí žaloby a vo výroku o odňatí oslobodenia od platenia súdnych poplatkov žalobcovi JUDr. V.. Odvolací súd potvrdil aj výrok súdu prvého stupňa o náhrade trov konania s upresnením, že priznané náhrady trov konania sú povinní zaplatiť JUDr. J. V. a I. K. spoločne a nerozdielne. Účastníkom konania odvolací súd náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Odvolací súd v napadnutom rozhodnutí konštatoval, že prejednával vec v neprítomnosti zástupcov žalobcu a ich právneho zástupcu podľa ust. § 101 ods. 2 O. s. p. Uviedol, že dňa 15. 01. 2008 o 13.21 hod. bolo doručené faxové podanie zo strany zástupcov žalobcu, v ktorom sa ospravedlňovali z dôvodu práceneschopnosti zástupca žalobcu 1/ a z dôvodu choroby maloletých detí zástupkyňa žalobcu 2/. Odvolací súd zdôraznil, že doklad o práceneschopnosti a doklad o potvrdení choroby maloletých detí do začatia pojednávania zo strany zástupcov žalobcu súdu nebol doručený. Ako ďalší dôvod neprítomnosti na súdnom pojednávaní sa odôvodňoval kolíziou súdnych pojednávaní s pojednávaním 3Co 41/2007. Odvolací súd konštatoval, že na základe predvolania zo dňa 19. 12. 2007, ktoré bolo doručené právnenému zástupcovi žalobcov dňa 21. 12. 2007, súd zástupcov žalobcu na odvolacie konanie nepredvolával. Títo sú zastúpení právnym zástupcom, ktorý predvolanie na súdne pojednávanie prevzal dňa 21. 12. 2007, svoju neúčast' na súdnom pojednávaní neospravedlnil a zástupcovia žalobcu vierohodným dokladom nepreukázali dôvodnosť neprítomnosti v tomto súdnom konaní do začatia pojednávania a kolízia pojednávaní bola namietaná aj v konaní 3Co 41/2007. Odvolací súd preto konal v neprítomnosti zástupcov žalobcu a má za to, že zástupcom žalobcu nebola odňatá možnosť konať pred súdom, pretože títo boli zastúpení právnym zástupcom, pričom právny zástupca svoju neprítomnosť na súdnom pojednávaní neospravedlnil z ospravedlniteľného dôvodu.

Odvolací súd ďalej konštatoval, že zástupcovia žalobcu sú minoritnými akcionármi, ktorí vlastnia akcie cez 5% a žiadali dozornú radu, aby v mene žalobcu uplatnila nároky, ktoré tvoria predmet tohto sporu. Nakoľko bola dozorná rada nečinná, minoritní akcionári uplatnili

svoj nárok podľa odvolacieho súdu oprávnené. Odvolací súd preto dospel k záveru, že súd prvého stupňa nesprávne právne posúdil vecnú legitimitáciu na podanie žaloby. Odvolací súd mal taktiež za to, že akcionári, ktorým boli vyplatené dividendy, boli nedobromyseľní a z uvedeného dôvodu vznikol právny nárok na ich vrátenie, ak by nebola vznesená námietka premlčania zo strany žalovaných. V odôvodnení napadnutého rozhodnutia odvolací súd uviedol, že posledná splatnosť nároku je uplatnená od 30. 04. 2002, žaloba bola podaná na Okresnom súde Humenné. dňa 11. 07. 2006. Vzhľadom na to, že ide o obchodnoprávny vzťah, na ktorý sa vzťahuje Obchodný zákonník, premlčacia lehota je štyri roky a lehota začína v zmysle ust. § 394 ods. 2 Obchodného zákonníka plynúť od plnenia. Odvolací súd má preto za to, že celý uplatnený nárok je premlčaný.

Vo veci odňatia oslobodenia od súdnych poplatkov žalobcovi JUDr. J. V., odvolací súd konštatoval, že súd prvého stupňa neodnímal oslobodenie od súdneho poplatku so spätnou účinnosťou, preto konal správne, keď uznesenie o priznaní oslobodenia nezrušil. Odvolací súd poukázal na to, že JUDr. J. V. pred vyšetrovateľom uviedol, že má dostatok majetku, ktorý je možné ohodnotiť na niekoľko miliónov korún, preto nespĺňa zákonné podmienky, aby mu bolo priznané plné oslobodenie od platenia súdnych poplatkov. Podľa odvolacieho súdu JUDr. V. je sám podnikateľským subjektom, a preto musí okrem iného, aj znášať riziko neúspechu v podnikaní a nepreukázal, že by sa dostal do ťaživej situácie. Preto by v prípade ponechania úplného oslobodenia od súdnych poplatkov došlo k prenosu podnikateľského rizika na štát. Vzhľadom na výšku hodnoty tohto sporu, považuje odvolací súd za dostačujúce odňatie oslobodenia v rozsahu 50%. Výrok o trovách konania sa zakladá podľa ust. § 224 ods. 1 v spojení s ust. § 142 ods. 1 O. s. p. Žalovaným náhradu trov odvolacieho konania Krajský súd v Prešove nepriznal, nakoľko títo si neuplatnili náhradu trov odvolacieho konania.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dovolanie odôvodnené v zmysle ust. § 241 ods. 2 písm. a/, b/ a c/ O. s. p. Dovolateľ má za to, že mu bola postupom súdov odňatá možnosť konať pred súdom, pretože ak účastník konania z dôležitého a existujúceho dôvodu požiadal o odročenie pojednávania, a súd napriek tomu vec prejednal a rozhodol v jeho neprítomnosti, je zrejmé, že povinnosť poskytnúť mu možnosť, aby bola vec prejednaná v jeho prítomnosti, nesplnil. V dovolaní sa zdôrazňuje, že zástupcovia spoločnosti žalobcu JUDr. J. V. a I. K., požiadali a navrhli odročenie pojednávania z dôvodu práceneschopnosti

a žiadali odvolací súd, aby nepojednával počas ich neprítomnosti na pojednávaní. JUDr. J. V. žiadal o odročenie pojednávania aj z dôvodu kolízie pojednávania. Podľa dovolateľa, choroba účastníka konania, preukázaná lekársky uznanou práceneschopnosťou, je dôležitým dôvodom v zmysle ust. § 101 ods. 2 O. s. p. Ak účastník konania včas požiadal o odročenie pojednávania, prejednanie veci v jeho neprítomnosti je potrebné podľa dovolateľa kvalifikovať ako odňatie možnosti účastníkovi konať pred súdom v zmysle ust. § 237 písm. f/ O. s. p. (rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. 08. 1994, sp. zn. 5 Cdo 66/94). Zástupcovia žalobcu poukázali na to, že odvolací súd vykonal odvolacie pojednávanie v ich neprítomnosti a vyniesol rozsudok vo veci samej, tento postup bol podľa ich názoru v rozpore s ust. § 101 ods. 2 druhá veta O. s. p. Týmto žalobcovi nebolo umožnené uplatniť konkrétne procesné práva, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva, z ktorých bol postupom súdu vylúčený. JUDr. J. V. dodal, že odňatá možnosť konať pred súdom mu bola na Krajskom súde v Prešove aj v konaní vedenom pod sp. zn. 3Co 41/2007, kde bolo pojednávanie vytýčené v ten istý deň, aj hodinu.

V dovolaní sa upriamila pozornosť aj na postup odvolacieho súdu v prípade JUDr. J. Vrbu, advokáta žalovaných, ktorý advokát požiadal o ospravedlnenie neúčasti na nariadenom pojednávaní dňa 18. 12. 2007 a žiadal o odročenie pojednávania. Faxové podanie tohto advokáta súdu napadlo 17. 12. 2007, riadne bolo súdu doručené 19. 12. 2007, pričom nie je advokátom podpísané a dôvod ospravedlnenia – práceneschopnosť, nie je preukázaný dokladom o práceneschopnosti. Vzhľadom na uvedené má žalobca za to, že odvolací súd nepostupuje rovnako pre priamych účastníkov konania pri posudzovaní návrhu a žiadostí o odročenie pojednávania a nariadenia náhradného termínu pojednávania.

Z odôvodnenia napadnutého rozsudku je podľa dovolateľa zrejmé, že odvolací súd potvrdil argumentáciu a tvrdenia zástupcov žalobcu v otázke preukázania aktívnej žalobnej legitímácie a nedobromyseľnosti žalovaných akcionárov, že vznikol právny nárok na vrátenie vyplatených dividend, ak by zo strany žalovaných nebola vznesená námietka premlčania.

Žalobca v podanom dovolaní ďalej uviedol, že odvolací súd sa nevysporiadal s opravným uznesením rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo dňa 31. 08. 2007, č. k. 43Cb 15/98-829 v spojitosti so začatím plynutia premlčacej lehoty. Začiatok plynutia premlčacej lehoty u zástupcu žalobcu 2/ I. K. podľa dovolateľa nastal

po nadobudnutí výlučného vlastníckeho práva k CP emitenta A., a. s., S., t. j. dňom 14. 02. 2005. Z týchto dôvodov má za to, že odvolací súd pri posúdení začiatku plynutia premlčacích lehôt tak, ako to odôvodnil v napadnutom rozsudku, pochybil. S poukazom na ust. § 391 ods. 1 Obchodného zákonníka, zástupcovia žalobcu dodali, že ich právo podať žalobu ako minoritní akcionári, za obdobie, keď proti svojej vôli nebol JUDr. J. V. D., S. S., a. s., vedený ako majiteľ akcií, mohlo byť prvýkrát uplatnené na súde až v deň právoplatnosti rozsudku Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 43 Cb 15/98, ktorý bol zákonom vyžadovaným podkladom pre registráciu zmeny majiteľa akcií v evidencii CP podľa ust. § 18 ods. 1 zákona č. 566/2001 Z. z. o cenných papieroch v znení platnom v deň nadobudnutia právoplatnosti predmetného rozhodnutia. Plynutie premlčacej doby v prípade opätovného zápisu akcií na účet pôvodného majiteľa, ku ktorému došlo v dôsledku neplatnosti zmluvy o kúpe CP, podľa zástupcov žalobcu, považoval senát rozhodujúci v tejto veci za otázku zásadného právneho významu vo veci vedenej pod sp. zn. 1 Cob 49/2007.

K výroku napadnutého rozhodnutia ohľadom potvrdenia odňatia oslobodenia od platenia súdnych poplatkov zástupcovi žalobcu JUDr. J. V. vo výške 50%, dovolateľ uviedol, že odvolací súd sa nezaoberal relevantnými dokladmi, ktoré boli v konaní predložené. Takýmto dokladom je napr. peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov na hygienu a opotrebovanie šatstva, bielizne a obuvi a bytového zariadenia – rozhodnutie MP, SVaR Slovenskej republiky zo dňa 14. 10. 2005, č. 2005/57832-1. Zástupca žalobcu JUDr. J. V. v podanom dovolaní uviedol výpočet životného minima, z ktorého rozpisu je podľa jeho názoru zrejmé, že preukázateľne neprekročil životné minimum podľa platných právnych predpisov MP, SVaR Slovenskej republiky. Majetkové pomery JUDr. J. V. sú taktiež zablokované exekučnými konaniami, zákazom prevodu, resp. scudzenia za účelom získania finančných prostriedkov na prípadnú úhradu súdnych poplatkov v súdnom konaní.

Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti dovolateľ navrhuje, aby dovolací súd napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie a rozhodol o náhrade trov konania a trov právneho zastúpenia.

Žalovaní sa k podanému dovolaniu nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O. s. p.), po zistení, že dovolanie bolo podané účastníkom konania včas (§ 240 ods. 1 O. s. p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.), najskôr skúmal, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O. s. p.).

Občiansky súdny poriadok pripúšťa dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu z dôvodov taxatívne menovaných v ust. § 237 písm. a/ až g/ O. s. p. a v prípadoch uvedených v ust. § 238 O. s. p.

Dovolaním z dôvodov uvedených v § 237 O. s. p. je možné napadnúť všetky rozhodnutia odvolacieho súdu bez ohľadu na formu rozhodnutia, na jeho obsah alebo na povahu predmetu konania. Prípustnosť dovolania podľa § 237 O. s. p. nie je daná tým, že dovolateľ tvrdí, že rozhodnutie odvolacieho súdu je postihnuté niektorou z väd uvedených v tomto ustanovení. Dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je v tomto prípade prípustné iba vtedy, ak touto vadou rozhodnutie skutočne trpí, t. j. ak sa stali skutočnosťou, v dôsledku ktorých vada vznikla a prejavila sa v rozhodnutí (postupe) odvolacieho súdu.

Podľa ust. § 237 O. s. p. je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo, alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca, alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

K tomu, či rozhodnutie odvolacieho súdu trpí niektorou z väd uvedených v § 237 O. s. p., prihliada dovolací súd nielen na podnet dovolateľa, ale z úradnej povinnosti (§ 242 O. s. p.). V prípade, že dovolací súd zistí, že rozhodnutie odvolacieho súdu trpí niektorou z týchto väd, zruší rozhodnutie odvolacieho súdu, i keď dovolateľ toto pochybenie

nenamietal. Dovolací súd postupuje rovnako i v prípade, že dovolanie nie je v zmysle ust. § 238 a § 239 O. s. p. prípustné.

Ďalej prípustnosť dovolania proti rozsudku upravuje ust. § 238 O. s. p., a to pre prípad rozsudkov odvolacích súdov, ktorými bol rozsudok súdu prvého stupňa zmenený podľa odseku 1, resp., v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu, vysloveného v tejto veci podľa odseku 2 a tiež v prípade, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu podľa odseku 3.

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bol rozsudok prvostupňového súdu potvrdený ako vo výroku vecne správne rozhodnutie, pričom odvolací súd nevyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, z ktorého dôvodu dovolanie v zmysle § 238 O. s. p. nie je procesne prípustné.

Dovolací súd sa neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa ust. § 238 O. s. p., ale (aj so zreteľom na obsah dovolania) sa zaoberal tiež otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v ust. § 237 O. s. p.

Dovolateľ vady konania v zmysle ust. § 237 písm. a/ až e/ a g/ O. s. p. v dovolaní nenamietal a v dovolacom konaní vady tejto povahy nevyšli najavo. Prípustnosť tohto opravného prostriedku preto z uvedených ustanovení nemožno vyvodiť.

S prihliadnutím na obsah dovolania sa dovolací súd osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia dovolateľa, že mu bola postupom súdu odňatá možnosť konať pred súdom, čo zakladá dovolací dôvod podľa ust. § 237 písm. f/ O. s. p.

Vadou konania podľa uvedeného zákonného ustanovenia je taký závadný procesný postup, ktorým sa účastníkovi konania znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Ustanovenie § 237 písm. f/ O. s. p. odňatie možnosti konať pred súdom výslovne dáva do súvislosti s faktickou činnosťou súdu a nie s jeho právnym hodnotením, zaujatým v napadnutom rozhodnutí. Napríklad môže ísť o právo predniesť (doplniť) svoje návrhy,

právo označiť navrhované dôkazné prostriedky, právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k vykonaným dôkazom, právo zhrnúť na záver pojednávania svoje návrhy a vyjadriť sa k dokazovaniu i k právnej stránke veci. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p. ide aj vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva.

Žalobca v dovolaní namietal, že konanie je postihnuté práve takouto vadou, založenou na porušení práva na spravodlivý proces, ku ktorému malo dôjsť i vytvorením nerovnakých podmienok a nerovnakého procesného postavenia účastníkov konania.

Postup súdu, ktorým sa účastníkovi konania odňala možnosť konať pred súdom, zakladá porušenie práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (sp. zn. III. ÚS 156/2006, sp. zn. III. ÚS 331/2004, sp. zn. II. ÚS 174/2004).

Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd, každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

V zmysle judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky, ak súd koná vo veci uplatnenia práva osoby určenej v čl. 46 ods. 1 ústavy inak, ako v rozsahu a spôsobom predpísaným zákonom, porušuje ústavou zaručené právo na súdnu ochranu.

Koncept spravodlivého súdneho konania, vnímaný v rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva, ako aj v judikatúre Ústavného súdu Slovenskej republiky (sp. zn. II. ÚS 116/2009, sp. zn. III. ÚS 199/2008) vyžaduje, aby každej procesnej strane bola

daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej pozície – proti jej protistrane (napr. Nideröst - Huber proti Švajčiarsku, 18. februára 1997, ods. 23, Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 1997 - 1).

Okrem tejto požiadavky koncept spravodlivého súdneho konania v sebe implikuje aj princíp rovnosti zbraní, princíp kontradiktórnosti konania, právo byť prítomný na pojednávaní, právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia a iné požiadavky spravodlivého procesu.

Právo na rovnosť v konaní je v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky súčasťou práva na spravodlivý súdny proces a prejavuje sa vytváraním rovnakých procesných podmienok a rovnakého procesného postavenia subjektov, o ktorých právach a povinnostiach rozhoduje občianskoprávny súd.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že princíp rovnosti zbraní vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej situácie, než v ktorej je jej odporca (Komanický v. Slovenská republika, rozsudok zo 4. júna 2002, § 45). Právo na kontradiktórne konanie zase znamená, že procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale i zoznámiť sa so všetkými ďalšími dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim (pozri cit. rozsudok Komanický, § 46). Zásada rovnosti strán v civilnom procese sa prejavuje vytváraním rovnakých procesných podmienok a rovnakého procesného postavenia subjektov, o právach a povinnostiach ktorých rozhoduje občianskoprávny súd (PL. ÚS 43/95).

Ústava Slovenskej republiky v článku 47 ods. 3 garantuje rovnosť účastníkov v konaní pred súdom. Rovnosť účastníkov v súdnom konaní ako prirodzený dôsledok rovnosti všetkých občanov bližšie charakterizuje § 18 prvá veta O. s. p., podľa ktorého účastníci majú v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie. Pod rovnakým postavením účastníkov možno rozumieť iba také procesné postavenie, ktoré zabezpečí spravodlivý proces. Požiadavka spravodlivého procesu v sebe obsahuje zásadu, zaručujúcu pre každú

stranu v procese mať rovnakú možnosť obhajovať svoje záujmy a zároveň vylučujúcu mať možnosť podstatnej výhody voči protistrane.

Zásada rovnosti účastníkov vyžaduje, aby jej uplatňovanie bolo koherentné vo všetkých štádiách občianskeho súdneho konania. Obaja účastníci majú právo na efektívny opravný prostriedok a na odvolacie konanie bez faktických a právnych prekážok.

Z obsahu spisu vyplýva, že pojednávanie odvolacieho súdu vytýčené na deň 18. 12. 2007, bolo odročené na deň 16. 01. 2008 z toho dôvodu, že právny zástupca žalovaného 1/ a 2/ doručil súdu faxové podanie (č. l. 384-386 spisu), ktorým ospravedlňuje svoju neúčast' a zároveň žiada o odročenie pojednávania z titulu práceneschopnosti. Dotknuté faxové podanie bolo odvolaciemu súdu doručené 17. 12. 2007. Listom zo dňa 19. 12. 2007, č. l. 389, bol právny zástupca žalovaného 1/ a 2/ požiadaný, aby odvolaciemu súdu v lehote 3 dní doručil doklad o jeho práceneschopnosti na deň 18. 12. 2007. Požadovaný doklad nebol právnym zástupcom žalovaného 1/ a 2/ súdu doručený.

V súvislosti s pojednávaním, vytýčeným na deň 16. 01. 2008, odvolaciemu súdu doručili zástupcovia spoločnosti žalobcu JUDr. J. V. a I. K., faxové podania (č. l. 391 a 392 spisu), ktorými ospravedlnili svoju neúčast' na nariadenom pojednávaní z dôvodu práceneschopnosti JUDr. J. V. a choroby maloletých detí I. K. a navrhli jeho odročenie. Zo zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom dňa 16. 01. 2008 vyplýva, že súd konal a rozhodol v neprítomnosti zástupcov žalobcu a ich právneho zástupcu.

Najvyšší súd Slovenskej republiky konštatuje, že v danej veci odvolací súd v jednom prípade odročil pojednávanie dňa 18. 12. 2007 z titulu práceneschopnosti právneho zástupcu žalovaného 1/ a 2/ a v druhom prípade pojednávanie, vytýčené na deň 16. 01. 2008 z titulu práceneschopnosti zástupcu spoločnosti žalobcu neodročil a vec prejednal a rozhodol v neprítomnosti zástupcov žalobcu a ich právneho zástupcu, pričom podmienky na odročenie pojednávania ani v jednom prípade splnené neboli, keď zástupca žalovaných 1/ a 2/ doklad o vážnom dôvode, pre ktorý požadoval odročenie pojednávania nedoložil a v prípade zástupcov žalobcu, hoci JUDr. J. V. faxové podanie následne doplnil písomne i dokladom o jeho práceneschopnosti (č.l. 395 a 396 spisu), bol však v konaní spolu s I. K. zastúpený

advokátom, ktorý o odročenie pojednávania, vytýčeného na deň 16. 01. 2008, z vážneho dôvodu nepožiadala. Z uvedených dôvodov musí dovolací súd konštatovať, že odvolací súd pri prejednaní odvolania žalobcu uvedeným postupom, v rozpore so zásadou rovnosti, nevytvoril pre účastníkov konania rovnaké procesné podmienky a rovnaké možnosti pre uplatnenie ich práva zúčastniť sa pojednávania, a preto odvolacie konanie nie je možné považovať za spravodlivé.

Preto najvyšší súd dospel k záveru, že došlo k porušeniu základného práva žalobcu na súdnu ochranu podľa čl. 47 ods. 3, čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd a žalobcovi bola prejednaním odvolania na pojednávaní bez jeho účasti, odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.).

V súvislosti s ďalším dovolacím dôvodom, ktorý sa týka rozhodnutia odvolacieho súdu ohľadom 50% odňatia oslobodenia od súdneho poplatku zástupcovi spoločnosti žalobcu JUDr. J. V., dovolací súd predovšetkým uvádza, že v takomto prípade rozhoduje súd uznesením (ust. § 167 O. s. p.).

Podľa ust. § 239 ods. 1 O. s. p. je dovolanie prípustné proti uzneseniu odvolacieho súdu, ak a/ odvolací súd zmenil uznesenie súdu prvého stupňa, b/ odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločenstiev (ust. § 109 ods. 1 písm. c/ O. s. p.) na zaujatie stanoviska. Dovolanie nie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa odmietlo odvolanie proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa o zamietnutí návrhu na prerušenie konania podľa ust. § 109 ods. 1 písm. c/ O. s. p.

V zmysle ust. § 239 ods. 2 O. s. p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

Podľa doslovného znenia § 239 ods. 3 O. s. p. však ustanovenia odsekov 1 a 2 neplatia, ak ide o uznesenie o príslušnosti, predbežnom opatrení, poriadkovej pokute, znalečnom, tlmočnom a o trovách konania, ako aj o tých uzneseniach vo veciach upravených Zákonom o rodine, v ktorých sa vo veci samej rozhoduje uznesením.

Vzhľadom na uvedené je nepochybné, že prípustnosť dovolania žalobcu proti potvrdzujúcemu rozhodnutiu odvolacieho súdu o čiastočnom odňatí oslobodenia od platenia súdnych poplatkov z ustanovenia § 239 O. s. p. nemožno vyvodiť.

V zmysle zákonnej povinnosti skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v ustanovení § 237 O. s. p., dovolací súd sa neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa ust. § 239 O. s. p., ale komplexne sa zaoberal aj otázkou, či konanie nie je postihnuté niektorou z väd, uvedených v ust. § 237 O. s. p., ako je uvedené vyššie.

Dovolací súd v súvislosti s odňatím oslobodenia od súdneho poplatku zástupcovi žalobcu JUDr. J. V. poukazuje na ust. § 138 ods. 1 O. s. p., v zmysle ktorého môže súd na návrh priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Ak nerozhodne súd inak, vzťahuje sa oslobodenie na celé konanie a má i spätnú účinnosť; poplatky, zaplatené pred rozhodnutím o oslobodení, sa však nevracajú.

Ustanovenie § 138 ods. 2 O. s. p. sa týka možnosti súdu rozhodnúť o odňatí už priznaného oslobodenia od súdnych poplatkov (aj so spätnou účinnosťou), ak sa do právoplatného skončenia konania ukáže, že pomery účastníka oslobodenie neodôvodňujú, prípadne neodôvodňovali. Toto ustanovenie slúži na to, že pokiaľ sa zmenia okolnosti, z ktorých súd pri rozhodovaní o priznaní oslobodenia od súdnych poplatkov vychádzal, môže oslobodenie rozhodnutím odňať, a to i spätne.

Ak uplatňovanie alebo bránenie práva nie je ani svojvoľné ani zrejme bezúspešné, umožňuje citované zákonné ustanovenie vyhovieť žiadosti o oslobodenie od súdnych

poplatkov (ako aj rozhodnúť o odňatí priznaného oslobodenia) pod podmienkou, že to odôvodňujú pomery účastníka.

Zákon nevysvetľuje bližšie obsah pojmu „pomery účastníka“, bezpochyby však musí ísť o pomery žiadateľa majetkové, majúce základ v okolnostiach, ktoré nie sú len dočasnej či prechodnej povahy a odôvodňujú záver, že ako poplatník celkom, či sčasti (v prípade žiadosti o čiastočné oslobodenie od súdnych poplatkov) nemôže splniť poplatkovú povinnosť, alebo že jej splnenie od neho nemožno spravodlivo požadovať.

Pri rozhodovaní o oslobodení od súdnych poplatkov (ako aj o odňatí priznaného oslobodenia), súd prihliada k celkovým majetkovým pomerom žiadateľa, k výške súdneho poplatku, k nákladom, ktoré si pravdepodobne vyžiada dokazovanie, k povahe uplatňovaného nároku. U fyzických osôb prihliada k ich S. pomerom, resp. zdravotnému stavu. U právnických osôb a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi, berie v takom prípade zreteľ i na povahu ich podnikateľskej činnosti, stav a štruktúru majetku, platobnú schopnosť a pod.

Po celkovom zhodnotení všetkých takýchto významných okolností musí rozhodnutie súdu zodpovedať tomu, aby účastníkovi nebolo iba pre jeho nepriaznivú situáciu (teda preto, že nemohol zaplatiť súdny poplatok), znemožnené uplatňovať alebo brániť svoje právo na súde.

Rozhodnutie o oslobodení od súdneho poplatku (rovnako aj o odňatí priznaného oslobodenia), teda nezávisí od úvahy súdu, ale od majetkových pomerov, ktoré priznanie oslobodenia od súdneho poplatku odôvodňujú. Určujúcim kritériom, na základe ktorého súd rozhoduje o oslobodení od súdneho poplatku, je teda, či objektívna neschopnosť účastníka zaplatiť súdny poplatok v stanovenej výške existuje. Pokiaľ takáto objektívna neschopnosť účastníka zaplatiť súdny poplatok existuje, môže súd dospieť k záveru o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov iba v prípade, že sa jedná o svojvoľné alebo bezúspešné uplatňovanie práva.

Podstata odôvodnenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu spočíva v tom, že zástupca spoločnosti žalobcu JUDr. J. V. je podnikateľom, z ktorého podnikaním

vo všeobecnosti je spojené i podnikateľské riziko, ktorého dôsledky nie je možné prenášať formou úľav na štát.

Uvedený názor odvolacieho súdu, rozlišujúci subjekty na podnikateľské a nepodnikateľské, je takou interpretáciou ust. § 138 O. s. p., ktorá nemá oporu nielenže v jazykovom výklade tohto zákonného ustanovenia, ale zásadne odporuje zásade rovnosti účastníkov občianskeho súdneho konania, deklarovanou taktiež Európskym súdom pre ľudské práva, a je v priamom rozpore s čl. 3 Listiny základných práv a slobôd.

Z týchto dôvodov spájanie splnenia podmienok pre odňatie oslobodenia od súdnych poplatkov s podnikateľským rizikom je právne irelevantné, nakoľko, ako už bolo uvedené, primárne súd musí skúmať objektívnu neschopnosť účastníka zaplatiť súdny poplatok a nie skúmať, na základe akých skutočností táto neschopnosť nastala, čo platí aj pri rozhodovaní o odňatí priznaného oslobodenia.

Odvolací súd z uvedených dôvodov nesprávnym výkladom ust. § 138 O. s. p. uprel zástupcovi žalobcu právo prístupu na súd, čo zakladá procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p.

Výskyt niektorej z procesných väd, uvedených v § 237 O. s. p. je zo zákona vždy dôvodom, ktorý zakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu, vydanému v konaní postihnutom touto vadou. Zároveň je tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu vždy zrušiť, pretože rozhodnutie, vydané v takomto konaní, nemôže byť považované za správne. Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na uvedené skutočnosti napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu podľa § 234b ods. 2, 4 O. s. p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O. s. p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky k návrhu zástupcov žalobcu na zabezpečenie dôkazu od S. P., pobočka H., uvádza, že dovolací súd podľa druhej vety ust. § 243a ods. 2

O. s. p. dokazovanie nevykonáva. Z uvedeného dôvodu sa návrhom na zabezpečenie navrhovaného dôkazu bude zaoberať odvolací súd v ostatnom konaní.

Toto rozhodnutie bolo prijaté rozhodnutím senátu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 29. januára 2013

JUDr. Beata Miničová, v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Hana Segečová